

SOCIO-PHILOSOPHICAL ASPECTS OF THE USE OF BIBLIOTHERAPY IN ENHANCING THE PHILOSOPHICAL WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE

Diyora Tursunovna Nishonova
Independent Researcher
Fergana State University
Fergana, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: youth, worldview, philosophical worldview, bibliotherapy, socio-philosophical factors, individual spirituality, social development, scientific worldview, concept, humanism.

Received: 01.05.26

Accepted: 01.05.26

Published: 01.05.26

Abstract: This article covers studying the socio-philosophical factors of using bibliotherapy in increasing the philosophical worldview of young people, the study of the content and conceptual foundations of increasing the philosophical worldview of young people, clarifying the role and possibilities of bibliotherapy in increasing the philosophical worldview of young people. Proposals and recommendations have also been developed on the tasks and prospects for using bibliotherapy to increase the philosophical worldview of young people in New Uzbekistan.

YOSHLAR FALSAFIY DUNYOQARASHINI YUKSALTIRISHDA BIBLIOTERAPIYADAN FOYDALANISHNING IJTIMOY-FALSAFIY JIHLARI

Diyora Tursunovna Nishonova
Farg'ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
Farg'ona, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: yoshlar, dunyoqarash, falsafiy dunyoqarash, biblioterapiya, ijtimoiy-falasafiy omillar, shaxs ma'naviyati, ijtimoiy taraqqiyot, ilmiy dunyoqarash, konsepsiya, insonparvarlik.

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlar falsafiy dunyoqarashini yuksaltirishda biblioterapiyadan foydalanishning ijtimoiy-falsafiy omillarini tadqiq etish, yoshlar falsafiy dunyoqarashini yuksaltirishning mazmuni-mohiyati va konseptual-asoslarini o'rganish, yoshlar falsafiy dunyoqarashini yuksaltirishda biblioterapiyaning o'rni va imkoniyatlarini aniqlashtirish kabi masalalari yoritilgan.

Shuningdek, Yangi O‘zbekistonda yoshlar falsafiy dunyoqarashini yuksaltirishda biblioterapiyadan foydalanish vazifalari va istiqbollari bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БИБЛИОТЕРАПИИ В ПОВЫШЕНИИ ФИЛОСОФСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ МОЛОДЕЖИ

Диёра Турсуновна Нишонова
Независимый исследователь
Ферганский государственный университет
Фергана, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: молодежь, мировоззрение, философское мировоззрение, библиотерапия, социально-философские факторы, духовность личности, социальное развитие, научное мировоззрение, концепция, гуманизм.</p>	<p>Аннотация: В данной статье освещены изучения социально-философских факторов использования библиотерапии в повышении философского мировоззрения молодежи, вопросы изучения содержания и концептуальных основ повышения философского мировоззрения молодежи, уточнения роли и возможностей библиотерапии в повышении философского мировоззрения молодежи. Также разработаны предложения и рекомендации по задачам и перспективам использования библиотерапии для повышения философского мировоззрения молодежи в Новом Узбекистане.</p>
---	---

Kirish. Zamonaviy jamiyatda qaror topgan ayrim holatlar ta'lim sohasining jadal rivojlantirish yo‘lida to‘siq bo‘lmoqda. Xususan, jamiyat a'zosi bo‘lgan alohida aholi qatlamining real daromadlari o‘sganligiga qaramay, kitoblar hamda bosma OAVga bo‘lgan talab pastligicha qolmoqda; kitob o‘qish uchun talab qilinadigan bo‘sh vaqt tarkibiy tuzilmasining o‘zgarishi uning nufuzi pasayishiga olib kelmoqda; ta'lim sohasida savodxonlik va o‘qish madaniyatini rivojlantirishga nisbatan e'tibor pasaymoqda: a) umumiy o‘rta ta'limda – bitta til (masalan, rus tili va adabiyoti, yozma matnlarni bilan ishlash)ni o‘quv predmeti sifatida o‘qitish uchun ajratilgan soatlarning qisqarganligi; b) o‘rta maxsus ta'limda – kasbiy tayyorgarlik (OTM, qo‘shimcha ta'lim, malaka oshirish) darajasida kitobxonlik kompetensiyasi, yozma matnlar bilan ishlash mahoratini rivojlantirishga oid tizimli dasturlarning mavjud emasligi; axborot texnologiyalarining intensiv

rivojlanishi kitob o'qishni ifodalovchi ijtimoiy-madaniy muhit doirasining torayishiga olib kelmoqda; nazariy jihatdan taklif etilayotgan kitob va kitob mahsulotlari (badiiy, ma'lumotli, ilmiy-ommabop, maxsus adabiyotlardan iborat mahalliy va tarjima asarlari) sifatining talab darajasida emasligi ko'plab hududlarda kitob o'qishning zamonaviy ijtimoiy-madaniy muhitini shakllantirishga to'sqinlik qilmoqda; ta'lim muassasalari, kutubxonalar, nashriyotlar, kitob savdosida kitob o'qishning nufuzini ko'taradigan, bu boradagi harakatni qo'llab-quvvatlaydigan hamda rivojlantiradigan malakali kadrlarning etishmasligi kitobxonlar doirasini kengaytirish yo'lidagi to'siq bo'lmoqda [1].

Yuqorida qayd etilgan muammolarning yoshlar orasida kitob o'qishga bo'lgan qiziqishning pasayishi, ularning kitobxonlik madaniyatiga ega emasligidir. Falsafa kategoriyalarining mohiyatiga tayanib aytiladigan bo'lsa, har qanday oqibat (holat)ning yuzaga kelishi o'z-o'zidan bo'lmaydi, balki aniq sabablar negizida yuz beradi. Shu nuqtai nazardan olganda O'zbekistonda yoshlar, xususan, talaba va o'quvchilar o'rtasida kitob o'qishga bo'lgan salbiy munosabatning shakllanishi, ularning kitobxonlik malakalariga ega bo'lmashligini bir qator sabablar bilan izohlash mumkin. Chunonchi: 1) badiiy, ma'rifiy, ilmiy-ommabop, tarbiyaviy, yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishga qaratilgan adabiyotlarni chop etish, ular bilan ta'lim muassasalarini ta'minlash, milliy va jahon adabiyoti namoyondalarining etuk asarlarini saralash, tarjima qilish ishlari puxta o'ylangan tizim asosida tashkil qilish, ta'lim va madaniyat muassasalari uchun kitob xarid qilishga mablag'lar etarli darajada mavjud bo'lgan manbalar hisobidan jalb etish yo'lida jamiyat miqyosida faollikning etishmayotganligi; 2) kitob sotishga ixtisoslashgan korxonalar tomonidan ta'lim muassasalari, kutubxonalar va mahallalarda yangi kitoblar taqdimotlarini o'tkazish, mutolaa madaniyatini oshirish, shu jumladan, ommaviy-axborot vositalari orqali targ'ibot-tashviqot qilishga qaratilgan tadbirlarning yuksak talablar darajasida emasligi [2].

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Yoshlarni ma'naviy yuksaltirishda kitob o'qishning o'rni, kitobxonlikning jamiyat va shaxs uchun ahamiyati, kitobxonlikni shakllantirishning ijtimoiy-individual jihatlari bo'yicha bir qator ishlar olib borilgan. O'zbekistonda yoshlar dunyoqarashini kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish masalalari E.Yo'ldosheva, A.Umarov, Yo.Qayumxo'jaeva, B.G'anieva, A.Abdullaev, G.Amanova, U.Bek, X.Davron, G'.Shirinov kabi tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan.

Mustaqil davlatlar Hamdo'stligi (MDH) olimlaridan S.I.Abakumova, A.V.Avdeeva, L.I.Belenkaya, G.I.Bondarenko, Ye.V.Buneeva, Ye.I.Golubeva, M.A.Yumatovalarning ishlarida yoshlarni kitob o'qishga qiziqishtirish, ularda kitob o'qish malakasi, madaniyatini

rivojlantirishning o'ziga xosligi, kitob o'qishning an'anaviy va zamonaviy texnologiyalari masalalari yoritib berilgan.

Xorijiy davlatlar pedagog va psixologlari L.Hell, D.Ziegler, D.Fallows, K.Merga, A.Perrin, D.F.Roberts kabilarning ilmiy izlanishlarida Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya, AQSh davlatlari misolida kitob o'qish va kitobxonlikning aksiologik jihatlari, yoshlarda kitobxonlik madaniyatini oshirish jarayonining tarkibiy asoslari, muhim yo'nalishlari tadqiq etilgan.

Natijalar va muhokama. Har qanday taraqqiyot ijtimoiy rivojlanishga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Axborot texnologiyalari jadallik bilan rivojlanayotgan mavjud sharoitda shaxs ehtiyojlarini qondiruvchi ma'lumotlarni tarqatuvchi OAV soni, turining ko'payib, ular qamrab olgan ko'lamning tobora kengayib borayotganligi kitob va kitobxon mavzusining yanada dolzarblashayotganligida ikki jihatni ko'rish mumkinligini tasdiqlaydi: "yaxshi tomoni, mutolaa ehtiyoji yuksalib, shaffoflashib borayotganligi; xavotir tarafi ommaviy kitobxonlik susayib, betiyiq kitoblarning rastalarda ko'payayotganligi" [3].

Avval aytib o'tilganidek, badiiy adabiyotlar kishilarga qaysi yosh davrida bo'lishidan qat'i nazar nutq, tasavvur va dunyoqarashni boyitish, tafakkurni kengaytirish, mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga, "insonning ma'nan yuksalishiga, salohiyatini boyitishga xizmat qiladi" [4]. Global axborotlashuv sharoitida ijtimoiy, ma'naviy-axloqiy, madaniy qiymatga ega bo'lmagan kitob mahsulotlarining yaratilayotganligi, badiiy, hatto ilmiy adabiyotlarning yuqori saviya, amaliy qiymatga ega emasligi o'z navbatida shaxsning fikrlash qobiliyati, tafakkur salohiyatiga ega bo'lishiga erishishni ijtimoiy ehtiyojga aylanishini ta'minladi. Jamiyat a'zolarining ong, tafakkur va keng dunyoqarashga ega bo'lishlariga erishishning muhim omili sifatida kitob o'qishni, kitobxonlikni keng targ'ib qilish masalasini tobora dolzarblashishiga olib kelmoqda.

M.Yu.Gudovanning yondashuviga ko'ra, kitob o'qishni uch holatga ya'ni: faoliyat, ijtimoiy institut hamda madaniy amaliyot sifatida o'rganish [5, 7] kerak. Bizning fikrimizcha, kitob o'qish jarayon hamda shaxs faoliyatining muayyan ko'rinishi, kitobxonlik esa kitob o'qish faoliyatini maqsadli, izchil va samarali tashkil etish asosida o'zlashtirilgan sifat sanaladi. O'z mohiyatiga ko'ra jarayon va faoliyat uni tashkiliy-metodik jihatdan to'g'ri, oqilona, tizimli tashkil etishni taqozo qiladi. Shunga ko'ra, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni ham pedagogik-psixologik talablarga ko'ra maqsadli, izchil va tizimli tashkil etilishi lozim.

Tadqiq etilayotgan muammoga doir manbalarning barchasida arabchadan tarjima qilinganda "yozilgan, muqovalangan asar"[6,149] ma'nosini anglatuvchi "kitob" tushunchasi deyarli bir xil

deya ta'riflanadi: ma'lum matnli varaqlardan iborat, juzlab tikilgan, muqovalangan, hajmi 48 varaqdan kam bo'lmagan bosma (qadimgi qo'lyozma) asar ; bosma hamda qo'lyozma (qadimiy) asosidagi matnli va grafikli ma'lumotlarni o'z ichiga olib, juzlab tikilgan yoki alohida qog'oz yoki daftar sahifalaridan iborat qattiq muqovali nodavriy chop etiladigan nashr mahsuloti turlaridan biri [7, 48]. Qolaversa, "ko'p asrlardan buyon insonning yo'ldoshi bo'lib kelayotgan qadimgi madaniy atribut" bo'lgan "kitobdan dastlab voqeliklar, ilmiy bilimlarni yozib borish uchun foydalanishgan, so'ngra kitob chop etish va badiiy adabiyotning yaratilishi bilan bog'liq holda bo'sh vaqtni mazmunli o'tkazishning elementiga aylandi" [8].

Anglanganidek, kitoblarning eng muhim xususiyati ularning qo'lyozma (asosan, qadimgi adabiyotlar) va bosma shaklda bo'lishi, matnli yoki grafikli ma'lumotlarni o'z ichiga olishi, muqovalanishi sanaladi. Global axborotlashuv sharoitida kitoblar, nafaqat qo'lyozma va bosma, shu bilan birga elektron shaklda ham mavjud bo'ladi.

Kitoblar orasida bolalar uchun mo'ljallangan kitoblar o'ziga xos o'rin tutadi. Bu turdagi adabiyotlar ham boshqa turdagi kitoblar kabi borliq to'g'risidagi axborotlarni jamlovchi, kishilik taraqqiyoti tajribasini o'zida jamlovchi manbadir. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarini ham kitobga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lishlariga erishishda bolalar adabiyotlarini shunchaki ermak, o'yinchoq deb emas, balki ularni intellektual, hissiy, axloqiy madaniyatini shakllantirishning eng samarali vositasi sifatida qabul qilish maqsadga muvofiqdir. Zero, kitob va kitob o'qish "yosh avlodning ma'naviyatini yuksaltirish, milliy adabiyotimiz va san'atimizni yanada rivojlantirish, yoshlarni milliy qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash" [9]da o'ziga xos o'rin tutadi. Kitob "bolalarni qiziqitira olishi, zavqlantirishi, hayratlantirishi, to'liqlantirishi kerak".

Bolalar adabiyotlari (bolalar uchun mo'ljallangan badiiy asarlar)ning eng muhim didaktik ta'sirlaridan yana biri – bolalarda estetik dunyoqarash (estetik ong, his-tuyg'u, did, ideal, sezgi, tasavvur, tafakkur hamda qarash)ni shakllantirishga xizmat qilishi bilan belgilanadi. Estetik dunyoqarashning shakllanishi hamda rivojlanishi bolalarning hissiy jihatdan kamol topishiga yordam beradi. Hissiyot rivojlanishining eng muhim jihati – bolalar atrofdagilarga, borliqqa, tabiatga nisbatan befarq, loqayd bo'lmaydi. Ming afsuski, "bugungi kunda o'qish umummadaniy, estetik, hissiy ehtiyojlarni qondirishga emas, balki eng oddiy axborot olish ehtiyojini qondirish" [10]ga yo'naltirilmoqda.

Bolalarning kitob bilan muloqoti uni o'qishda ko'rinadi. Mohiyatan o'qish "ijtimoiy ahamiyatli axborotlar, kasbiy va kundalik faoliyatni tashkil etishda zarur bo'lgan bilimlar, avval

va hozirda madaniy jihatdan qadrlı bo'lgan tarixiy hamda zamonaviy voqealar to'g'risidagi ma'lumotlarni o'zlashtirishning muhim usuli" [11]dir.

“Mutolaa” (“kitob o'qish”) tushunchasi arab tilidan tarjima qilinganda “diqqat bilan o'qish”, “o'rganish” ma'nolarini anglatadi. Nazariy jihatdan ushbu tushuncha “diqqat bilan o'qish, o'qib tushunib olish”ni anglatadi. Shuni unutmash zarurki, kitob o'qish – boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mashaqqatli mehnat sanaladi. V.A.Suxomlinskiyning fikricha, “kitob o'qish aqlli, fikrlovchi tarbiyachi uchun bolaning yuragiga yo'l topishga yordam beradigan so'qmoq yo'lga o'xshaydi” [12, 89]. So'qmoq yo'ldan yurish esa har doim ham oson kechmaydi. Shu sababli bu jarayonni asta-sekin, biroq, izchil tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

O'qishni bilish va axborot olish faoliyatining ko'rinishi sifatida shaxs shakllanishining tarkibiy tuzilmasida alohida o'rin tutadi. Binobarin, u fikriy faoliyatni shakllantiradi, ahamiyatli darajada turli ijtimoiy sharoitlar, masalan, ta'lim va yosh xususiyatlariga bog'liq holda bilimlarni egallash darajasi bo'lgan rivojlanish, ta'lim va tarbiyaning, shuningdek, madaniy tajribaning asosi sanaladi. Bu o'rinda mashhur pedagog V.A.Suxomlinskiy kitob o'qitishning ahamiyati haqida so'z yuritarkan, quyidagilarni yozadi: “Kitob bolalarning ma'naviy hayotida katta rol o'ynaydi, faqat qachonki, bola yaxshi o'qiy olsa. “Yaxshi o'qish” deganda nima tushuniladi. Bu, avvalo, eng oddiy ko'nikma – o'qish texnikasini o'zlashtira olishdir” [13, 10].

Darhaqiqat, mutolaa kitobxon shaxsini shakllantirishning muhim asosi bo'lib, u muayyan ko'nikma, malaka va tajribaga ega bo'lishni taqozo qiladi. Pedagogik yo'nalish va bolalarda o'qish ko'nikmasi, malakasi va madaniyatini shakllantirishga qaratilgan tadqiqotlarning natijalarini umumlashtirilgan holda mutolaa ko'nikmalari quyidagilardan iborat ekanligini aytib o'tish mumkin: matnda nima, kim haqida so'z yuritilayotganligidan kelib chiqqan holda vaziyatni tushunish; muhim axborotni ajratib ko'rsatish; matn ostida ifodalangan yashirin sabab va mo'ljallarni tushunish; matnning hal qiluvchi tahlili: matnning turli qismlarini o'lchash; shaxsiy tajribani qiyoslash; matnning shaklini o'zgartirish va izohlash: mazmunni chiqarish; matn bo'yicha muhokamani tashkil etish, o'qilganlarga asoslangan holda xulosa chiqarish; matnni baholash, muallifning pozitsiyasi (yondashuvi)ni ko'ra olish, yaxlit holda asarning kayfiyatini his qilish; o'qilganlarga nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish va o'z tanlovini izohlash [14, 57].

“Texnika, o'qish sur'ati, o'qilganlarni tushunish – kichik yoshdagi maktab o'quvchisining badiiy, shu bilan birga, umumiy ta'limdagi olg'a harakatlanishining asosiy tashkil etuvchilari sanaladi”. O'quvchilarning o'qish (mutolaa) sur'ati “ta'limning asosiy tarkibiy qismi emas, u ta'lim oluvchining individual xususiyatlari, kuch-quvvati, asab tizimining qo'zg'aluvchanligi,

temperamentiga bog‘liq. Shu sababli bir daqiqada o‘qiladigan so‘zlarning miqdori har bir bola uchun alohida belgilash” [15] talab etiladi.

Shaxsning kitobga bo‘lgan ijobiy munosabati u tomonidan izchil, samarali tashkil etiladigan kitobxonlik faoliyatida namoyon bo‘ladi. “Kitobxonlik faoliyati – shaxsning kundalik faoliyati va hayot tarzini tashkil etishga bo‘lgan yondashuvi” [16]ni anglatadi. Bu o‘rinda keltirilgan ta’rif, bizning fikrimizcha, kitobxonlik faoliyati mohiyatini etarlicha yoritmaydi, chunki “kundalik faoliyat” tushunchasi keng qamrovli bo‘lib, yo‘nalishi, xarakteri, qolaversa, shaxsning o‘z oldiga qo‘ygan maqsadi tufayli bir necha ko‘rinishlarda namoyon bo‘ladi. Jumladan, mehnat faoliyati, o‘yin faoliyati, o‘quv-bilish faoliyati, ijtimoiy faoliyati, kasbiy faoliyati va boshqalar. Shu sababli berilayotgan ta’rif aniq ifodalanishi zarur. Bu o‘rinda tushunchani quyidagicha ta’riflash mumkin: kitobxonlik faoliyati – shaxsning kitob tanlash, uni o‘qish, asar g‘oyasi va mazmunini tahlil qilish, baholash, xulosa chiqarish, asar syujetiga nisbatan munosabat bildirishdan iborat xatti-harakati.

Kitobxonlikda nimalar ko‘zga tashlanadi? Yoki boshqacha aytganda, haqiqiy kitobxon qanday sifatlarga ega bo‘ladi?

Tadqiqotni olib borish davrida hayotiy tajriba, pedagogik kuzatish hamda kitoblarni, shu jumladan, badiiy kitoblarni ko‘p o‘qiydigan shaxslar faoliyatini kuzatish natijasida o‘qish va kitoblarga mehr qo‘yishgan shaxslar quyidagi sifatlarga ega bo‘lishlari aniqlandi: asar mazmunini tushunish; asar voqeliklari o‘rtasidagi izchil bog‘liqlik va aloqadorlikni ko‘ra olish; asar qahramonlarining kechinmalari, o‘y-fikrlari, hayotiy intilishlarini tushunish va ularga hamdardlik bildira olish; o‘zini asar qahramonining o‘rniga qo‘yib, u duch kelgan muammolarni hal qilishga urinish, muammoni hal qilishning yo‘llarini izlash; asar mazmuni va voqeliklariga nisbatan shaxsiy munosabatni ifodalash.

Pedagogik tadqiqotlarda, shuningdek, “kitobxonlik kompetentligi” tushunchasi ham qo‘llaniladi. Masalan, rossiyalik pedagog A.Yu.Xanxatova o‘zining ta’limiy loyihasida “boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kitobxonlik kompetentligi” tushunchasini sharhlashga e’tibor qaratgan. Muallifning nuqtai nazariga ko‘ra, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kitobxonlik kompetentligi – bolalarda kitobni o‘qish va uni o‘qishdan keyingi harakatlarga qo‘yiladigan talablar asosida asar mazmunini maqsadga muvofiq tarzda individual anglash qobiliyati [17]. Bu o‘rinda aytish mumkinki, ta’rif etarli darajada to‘g‘ri ifodalanmagan. Chunki, “kompetentlik” tushunchasining mavjud bilim, ko‘nikma va malakalarni amalda qo‘llay olish, hayotiy tajribadan samarali foydalanish ekanligi inobatga olinsa, berilgan ta’rif “kitobxonlik kompetentligi” atamasining mohiyatini to‘la yorita olmaydi.

Bizning fikrimizga ko'ra, A.V.Avdieeva, M.V.Molkovalar tomonidan tushunchaga berilgan ta'rif nisbatan to'g'ri ifodalangan. Ya'ni, kitobxonlik kompetentligi – bolaga kitoblarni tanlashda mustaqil harakat qila olish, kutubxona xizmatidan foydalanish savodxonligi hamda kitob o'qishga ijobiy munosabatga ega bo'lish uchun zaruriy bilim, ko'nikma va malakalar majmui” bo'lib, u shaxsning butun hayoti davomida takomillashib boradigan sifatlar tarzida rivojlanib boradi, deb hisoblaydi [18].

Bu o'rinda tushunchani quyidagicha ifodalash uning mohiyatini etarlicha yorita oladi degan taklifni ilgari surmoqchimiz: kitobxonlik kompetentligi kitob o'qish, kitobxonlik faoliyatini oqilona tashkil etishga oid bilim, ko'nikma, malaka va hayotiy tajribadan amalda hech bir qiyinchiliksiz, samarali foydalana olish qobiliyatidir.

Xulosa. Shaxsning kitobxonlik kompetensiyasini zarur darajada shakllantirishni ta'minlashda ta'lim muassasalari alohida o'rin tutadi. Ularda boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik kompetentligini shakllantirishga doir ishlarni quyidagi yo'nalishlarda olib borish maqsadga muvofiqdir: 1) o'quvchilarda ovoz chiqarib va ovoz chiqarmay o'qish ko'nikma, malakalarini rivojlantirish; 2) har bir o'quvchida: 1) tanishish xarakteridagi o'qish; 2) chuqurlashtirilgan o'qish; 3) izlanishga asoslangan o'qish; 4) tomosha qilishga asoslangan o'qish kabi kitob o'qish turlari bo'yicha ko'nikma, malakalarni hosil qilish.

Xalqaro o'quvchilarning ta'limiy yutuqlarini baholash dasturi – PISA (Programme for International Student Assessment) jamoasi tomonidan olib borilgan tadqiqotlar jarayonida kitobxonlik kompetentligi negizida g'oyasi, maqsadli va rasmiy tuzilishiga ko'ra turli xarakterdagi matnlarni tushunish, ular o'rtasida aloqani bir qadar kengroq hayotiy tajriba bilan bog'lay olish, ulardan o'quv faniga muvofiq turli maqsadlar uchun foydalanish imkoniyatiga ega, shuningdek, muhim bo'lsa-da, biroq, qo'yilgan maqsadga mos kelmaydigan axborotlarni matndan chiqarib tashlash qobiliyati tushuniladi.

Pedagogik sohadagi tadqiqotlarda “kitobxonlik madaniyati” tushunchasi ham faol qo'llaniladi. Kitobxonlik madaniyati – kitobxonlik ko'nikmasi, ehtiyoji va dunyoqarashi: o'qish va kitobga bo'lgan barqaror qiziqish, kitobxonlik zakovati, matnni ifodaviy va tushungan holda o'qitish ko'nikmasi, turli janrdagi asarlarni o'zlashtirishga bo'lgan qobiliyat, zaruriy nazariy-badiiy bilimlar, o'qilgan asarlarni bibliografik, nutqiy va talqiniy bilimlar, o'qilganlar bilan bog'liq holda o'z fikri va tuyg'ularini ifodalovchi nutqiy, shuningdek, muallifning pozitsiyasini tushunish malakasi rivojlanganligining muayyan darajasi hisoblanadi. Bizning yondashuvimizga ko'ra, “kitobxonlik madaniyati” negizida tegishli sifatning muayyan darajasi emas, balki yuqori darajasi

aks etadi. Zero, “madaniyat” tushunchasi turli zamona va makonlarda ham yuqorilik, ustuvorlikni anglatishga xizmat qilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Основы читательской культуры // <https://studfiles.net/preview/6812001>.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон Фармони. – Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 йил., 6-сон, 70-модда.
3. Нима учун китобларни ўқиш тинглашдан яхшироқ? // <https://kun.uz/news/2018/10/16/nima-ucun-kitoblarni-ukis-tinglasdan-yahsirok>.
4. Янги қарор: энди янги туғилган чақалоқларга китоб ҳадя этилади // <https://aniq.uz/yangiliklar/yangi-qaror-jndi-yangi-tugilgan-chaqaloqlarga-kitob-hadya-etiladi-1>.
5. Хафизов Д.М. Социокультурные практики повышения читательской активности молодежи: стимулирующие возможности моды: Автореф.дис... канд.наук. культурологии. – Челябинск: 2017. – 15 с.
6. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Н – Тартибли / 5 жилдли. Учинчи жилд. А.Мадвалиев таҳрири остида. – Т.: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2007. – 376 Б.
7. Колесникова Е. В. Развитие интереса и способностей к чтению у детей 6-7 лет / Учеб.-мет.пособие. 3-е изд., перераб. – М.: Изд-во “Ювента”, 2016. – 64 с.
8. Чтение. 10 советов, как привить ребёнку любовь к чтению и книгам // https://mel.fm/chteniye/9635178-to_like_to_read.
9. Саййид С. Китобсиз келажак йўқ // <http://uza.uz/oz/society/kitobsiz-kelazhak-y-16-01-2017>.
10. Формирование читательского интереса у младших школьников на уроке литературного чтения // <https://nsportal.ru/npo-spo/obrazovanie-i-pedagogika/library/2017/10/29/formirovanie-chitatelskogo-interesa-u-mladshih>.
11. Инновационные формы работы по формированию читательской грамотности // <http://gimnazia38.ru/wp-content/uploads/2016/03/Инновационные-формы-работы-по-формированию-читательской-грамотности.pdf>.
12. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – Минск: Народная асвета, 2001. – 341 с.

13. Бородина В. А. Культура чтения – универсум развития личности и модернизация образования // Культура чтения в контексте модернизации Российской школы: материалы Второй науч.-практ. конф. – СПб.: 2003. – С. 10.

14. Бунеева Е.В., Чиндилова О.В. Технология работы с текстом в начальной школе и 5-6 классах (технология формирования типа правильной читательской деятельности) // Образовательные технологии. Сборник материалов. – М.: Баласс, 2008. – 77 с.

15. Заруцкая Т.П. Развитие самостоятельной читательской деятельности младших школьников // <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/chtenie/2012/03/31/razvitie-samostoyatelnoy-chitatelskoy-deyatelnosti-mladshikh>.

16. Олимлар телевизор пульталини китобга алмаштиришни тавсия қилишди // <https://zamin.uz/life-style/12575-olimlar-televizor-pultini-kitobga-almashtirishni-tavsiya-qilishdi.html>.

17. Авдеева А.В., Молькова М.В. Формирование читательской компетенции младших школьников // Ж. Молодой ученый. – Казань: 2015. - №22. –44 с.

18. Виды анализа текста (с примерами) // <https://studfiles.net/preview/6812001/page:4>.